

УДК 657.681

Ілляшенко К. В.

*к. е. н., доцент,**Таврійський державний агротехнологічний університет***ОБЛІК І АНАЛІЗ ВИТРАТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розглянуте поняття інформаційної діяльності, досліджено відображення в обліку витрат інформаційної діяльності, висвітлено поняття інформаційних витрат, визначені напрями удосконалення обліку й аналізу інформаційних витрат і інформаційної діяльності у цілому.

Ключові слова: інформація, облік, аналіз, інформаційна діяльність, інформаційні витрати.

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає суттєві технологічні зміни, пов'язані з інформатизацією суспільства. Світова інтернет-мережа стала єдиною необмеженою базою даних. Передавання та отримання інформації набуло миттєвого характеру. Ці зміни вносять корективи і в економічні поняття та категорії. Більшість важливої інформації у діяльності підприємств зберігається на електронних носіях та обробляється за допомогою комп'ютерів. Вчасно отримана інформація може впливати на прибутки компанії, але невизначеним залишається питання, чи є інформація ресурсом. В той же час, інформація має свою вартість. Підприємства вкладають кошти в отримання та обробку необхідної інформації, що підіймає питання про таке поняття, як «інформаційні витрати».

Зараз бухгалтерський облік знаходиться у стадії реформування. Нещодавно були введені нові національні стандарти, а найближчим часом планується введення чергових змін щодо приведення національних стандартів до міжнародних. Тому доцільно було б урахувати в нових положеннях ті зміни, які неминуче відбуваються у зв'язку з інформатизацією економіки. Відповідно нововведення в обліку призведуть до змін у методиках аналізу. Усі ці питання визначили актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ролі інформації у розвитку економіки приділяють увагу багато іноземних дослідників, таких як У. Белл, Дж. Стигліц, М. Спенс, Дж. Акерлоф. Дослідженням поняття інформації як ресурсу займались С. О. Гаврилов, О. Ю. Чубукова, В. В. Іванова та багато інших. В сучасних

умовах розвитку глобальної інформатизації суспільства багато науковців все більше уваги приділяють дослідженню інформаційної економіки. Це поняття виникло ще на початку ХХ століття, тому деякі вчені називають таку форму економіки постіндустріальною. Однак методологію обліку й аналізу інформаційної діяльності ще мало досліджено. Наприклад, все ще триває наукова полеміка навколо визначення такого поняття, як «інформаційні витрати» та відображення його у звітності підприємств.

Формування цілей статті. Метою даної статті є дослідження сучасних тенденцій обліку й аналізу витрат інформаційної діяльності, висвітлення поняття «інформаційні витрати», визначення напрямів удосконалення обліку інформації та її аналізу.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна діяльність – це діяльність пов'язана з інформацією певних суб'єктів суспільних відносин.

Інформаційна діяльність – це множина (або комплекс) дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб, інтересів людини, громадян, юридичних осіб, суспільства, держави, міжнародного співтовариства.

У редакції Закону України «Про інформацію» 2011 року було визначено, що основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації [1].

У іншій, аналітичній інтерпретації до інформаційної діяльності можна включити діяльність людини, пов'язану з процесами отримання, перетворення, накопичення і передачі інформації.

З метою задоволення цих потреб органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють інформаційні служби, системи, мережі, бази і банки даних. Порядок їх створення, структура, права та обов'язки визначаються Кабінетом Міністрів України або іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування.

Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави (ст.12 Закону України «Про інформацію») [1].

З метою задоволення цих потреб органи державної влади, місцевого й регіонального самоврядування створюють інформаційні служби, системи, мережі, бази й банки даних. Порядок їх формування, структура, права і обов'язки визначаються

Кабінетом Міністрів України або іншими органами державної влади, а також органами місцевого й регіонального самоврядування.

Основними напрямками інформаційної діяльності є:

- політичний;
- економічний;
- соціальний;
- духовний;
- екологічний;
- науково-технічний;
- міжнародний тощо.

Держава зобов'язана постійно дбати про своєчасне створення, належне функціонування й розвиток інформаційних систем, мереж, банків і баз даних у всіх напрямках інформаційної діяльності. Держава гарантує свободу інформаційної діяльності за цими напрямками всім громадянам та юридичним особам у межах їхніх прав і свобод, функцій і повноважень.

Основними видами інформаційної діяльності є одержання, використання, поширення й зберігання інформації.

Одержання інформації – це придбання й накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичними особами або державою [1].

Використання інформації – це задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави.

Поширення інформації – це розповсюдження, обнародування, реалізація у встановленому законом порядку документованої або публічно оголошеної інформації.

Відбиття в обліку витрат на інформаційне обслуговування здійснюється на підставі наступних документів:

1. Договір на інформаційне обслуговування;
2. Підтвердження виконання послуг, передбачених договором (акт виконаних робіт, звіт про виконану роботу).

Підтверджувальні документи повинні містити інформацію про виконану роботу (різного роду переліки, довідкова інформація, цифрові дані, із вказівкою розцінок і вартості виконаних робіт). На підтвердження доцільності здійснення витрат на

інформаційне обслуговування можна скласти перелік договорів і контрактів, укладених на підставі інформації, отриманої від виконавця робіт з інформаційного обслуговування [2].

Відбиття в бухгалтерському обліку інформаційних витрат здійснюється відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», затвердженим Наказом Міністерства фінансів від 31.12.2000 року № 318. Для обліку витрат на інформаційне обслуговування використовуються наступні витратні рахунки підприємства [3]:

1. Підприємства, що використовують рахунки класу 8 «Витрати по елементах» (суб'єкти малого підприємництва, а також інші організації, діяльність яких не спрямована на здійснення комерційної діяльності), відбивають витрати на інформаційне обслуговування по дебету рахунку 84 «Інші операційні витрати» у складі вартості робіт, послуг сторонніх підприємств.

2. Підприємства, що використовують рахунки класу 9 «Витрати діяльності» (усі інші суб'єкти підприємництва), відбивають витрати на інформаційне обслуговування по дебету наступних рахунків:

- рахунок 92 «Адміністративні витрати» (відбиваються витрати на консультаційні й аудиторські послуги);
- рахунок 93 «Витрати на збут» (відбиваються маркетингові витрати);
- рахунок 94 «Інші витрати операційної діяльності», субрахунок 949 «Інші витрати операційної діяльності» (відбиваються всі інші види витрат з інформаційного обслуговування).

При відбитті витрат зазначені рахунки кореспондуються із кредитом рахунків 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями».

Інформація про витрати, відображена на зазначених витратних рахунках, є підставою для заповнення статті «Інші операційні витрати» Звіту про фінансові результати (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») [4].

Як відомо, операційна діяльність – це діяльність, яка здійснюється в рамках операційної системи з метою створення будь-якої корисності шляхом перетворення входів (ресурсів усіх видів) у виходи (готові продукти та послуги). До таких ресурсів зараз відносяться також і інформаційні ресурси.

З погляду сучасного бухгалтерського обліку інформація – це нематеріальний актив (нематеріальні активи – це активи, які не мають матеріальної форми, тобто їх не можна, зважити, поторкати, визначити їхні габарити, однак, їх можна активно

використовувати з метою досягнення майбутніх економічних вигід). Але нематеріальність інформаційних ресурсів усе частіше має дискусійний характер. Так, поняття інформації як ресурсу дуже добре проаналізоване в роботі С. О. Гаврилова, який уважає, що інформаційні ресурси правомірно віднести до матеріальних об'єктів [5].

На нашу думку, інформація є комплементарним ресурсом, який може приймати як нематеріальну, так і матеріальну форму та поєднувати їх. Але ці його особливості зараз ніяк не відображаються в обліку.

Так, інформаційні витрати прийнято відображати як інші операційні витрати, до яких на даний момент включають:

– витрати на дослідження та розробки відповідно до П(С)БО № 8 «Нематеріальні активи» [6, с. 48];

– собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку визначається шляхом перерахунку іноземної валюти в грошову одиницю в еквіваленті, виражену в грошовій одиниці України за курсом Національного банку України на дату продажу іноземної валюти, плюс витрати, які пов'язані з продажем іноземної валюти;

– собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості та витрат, пов'язаних з реалізацією;

– сума безнадійної дебіторської заборгованості та відрахування до резерву сумнівних боргів;

– втрати від операційної курсової різниці (тобто від зміни курсу валюти за операціями, активами і зобов'язаннями, що пов'язані з операційною діяльністю підприємства);

– втрати від знецінення запасів, недостачі і втрати від псування цінностей, визнані штрафи, пені, неустойки;

– витрати на оплату матеріальної допомоги, утримання об'єктів соціально-культурного призначення;

– інші витрати операційної діяльності.

З вище зазначеного можна зробити висновок, що інформаційні витрати або повинні бути включені до першого пункту та визнані нематеріальними, або ж останнього пункту, в якому відображуються усі інші витрати операційної діяльності, які не увійшли до інших пунктів.

Ми не можемо погодитися з такою постановою даного питання. По-перше, як вище вже було зазначено, інформаційні витрати не мають чітко вираженої нематеріальності. По-друге, інформаційні ресурси та все, що з ними пов'язано на даному етапі розвитку світової економіки, займають дуже поважне місце та досить розвинені перспективи, щоб вважати їх незначними та відносити до категорії «інші».

Вважаємо, що на даному часі необхідно відокремлення інформаційних витрат в окрему категорію операційних витрат. В подальшому, з розвитком інформатизації усіх сфер життя суспільства, буде доцільно використовувати поняття «інформаційна діяльність» на рівні з операційною, фінансовою та інвестиційною.

Аналіз витрат інформаційної діяльності також відбувається у рамках операційних витрат. Але, якщо вступають у силу запропоновані зміни до розуміння інформаційних витрат в обліку, необхідно буде розробляти нову відповідну методику аналізу.

Усі сучасні програмні системи, пов'язані з аналізом накопичених даних, а саме результатів первинної діяльності компанії, можна умовно розбити на три основні категорії: засоби регламентованої звітності; OLAP-системи, тобто системи аналітичної обробки даних; засоби підтримки Data Mining [7].

Для ефективного аналізу витрат інформаційної діяльності пропонуємо використовувати інтелектуальний аналіз даних (ІАД) або data mining (discovery-driven data mining) – це процес виявлення у первинних даних раніше невідомих, доступних, практично корисних і нетривіальних інтерпретацій знань, необхідних для прийняття рішень у різних сферах людської діяльності. Візуальні інструменти ІАД дозволяють проводити аналіз даних предметними фахівцями, що не володіють відповідними математичними знаннями [8, с. 36].

Сучасні технології аналізу стають все більш зручними та точними у розрахунках і прогнозуванні. Тому ми вважаємо, що вже найближчим часом системи ІАД будуть використовуватися на більшості вітчизняних підприємств. Такі системи швидко та у повному обсязі будуть проводити оперативний аналіз інформаційних потоків та надавати об'єктивну оцінку інформаційної діяльності.

Висновки. З наведеного вище, нами зроблено висновок про те, що зараз витрати інформаційної діяльності відносять до операційних витрат. На нашу думку, їх слід віднести до інформаційних витрат – нової категорії, що потребує більш детального дослідження.

Інформація як ресурс практично не відображається в обліку. Але ми вважаємо, що інформація є комплементарним ресурсом, який може приймати як нематеріальну, так і матеріальну форму та поєднувати їх, і обов'язково повинен бути виділений як окрема категорія обліку та знайти своє відображення у звітності.

Уже сьогодні рівень розвитку та різноманіття можливостей аналітичних систем дозволяють із вигодою використовувати накопичені дані та визначати оптимальну стратегію прийняття управлінських рішень. Ми вважаємо, що на даний час для аналізу витрат інформаційної діяльності найбільш перспективними є системи ІАД.

Таким чином, як облік, так і аналіз витрат інформаційної діяльності повинні трансформуватися відповідно до тих змін, які відбуваються у світі повальної інформатизації. Перетворення сучасної економіки в нову, інформаційну, потребує змін в методології обліку і аналізу, та заслуговує на подальші поглиблені дослідження.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 №2657-ХІІ із змінами, внесеними згідно із Законами №2756-VI від 02.12.2010, ВВР, 2011, №23, ст.160 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
2. Особенности учета получения информационных услуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://consultant.parus.ua/_d.asp?r=01
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» №318 від 31.12.1999 р. (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. Гаврилов С. О. Рекомендации по организации информационной работы для предприятий [Электронный ресурс] – Режим доступу: <http://iovsoft.hypermart.net/irm/information-r-1.htm>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» // Бухгалтерія. – № 29(652). – 2005. – С. 48-51.
7. Суслов А. Инструменты и технологии аналитической обработки данных. Обзор современных решений в области анализа данных // Сетевой журнал. –

2001. – № 12. [Электронный ресурс] – Режим доступа:
<http://www.interface.ru/fset.asp?Url=/misc/instrument.htm>

8. Knowledge Discovery Through Data Mining: What Is Knowledge Discovery? – Tandem Computers Inc. – 1996. – 54 p.

ИЛЬЯШЕНКО Е. В. УЧЕТ И АНАЛИЗ ЗАТРАТ ИНФОРМАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье рассмотрено понятие информационной деятельности, исследовано отображение в учете затрат информационной деятельности, освещено понятие информационных затрат, определены направления усовершенствования учета и анализа информационных затрат и информационной деятельности в целом.

Ключевые слова: информация, учет, анализ, информационная деятельность, информационные затраты.

ILLIASHENKO K. V. ACCOUNT AND ANALYSIS OF EXPENSES OF INFORMATION ACTIVITIES

In the article the concept of information activities is considered, display in the accounting of expenses of information activities is investigated, the concept of information expenses is covered, the directions of improvement of the account and the analysis of information expenses and information activities in general are defined.

Keywords: information, account, analysis, information activities, information expenses.